

Izhaja
10., 20. in zadnjega
dné vsakega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise

pošiljajte uredništvu
»Glasnik«
Cesta v Mestni Log 4.

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 20.

V Ljubljani, 20. julija 1899.

Letnik V.

Delavstvo.

V človeški družbi, katera obstoji iz raznih stanov, je mnogo takih, ki z delom svojih rok mnogo drugih redé in so med poglativnimi stebri države in dežele, pa nimajo nepremakljivega posestva: nimajo hiše, njiv, travnikov, nimajo patenta na kako gotovo rokodelstvo, ampak morajo ponujati svoje delavne roke, da si zaslužijo kruha in stanovanja za nedoločen čas. Taki ljudje so delavci. Brez delavcev ne more obstati nobena družba, in če ne zna zadovoljiti njihovih upravičenih potreb, je njihova nesreča vzrok nezadovoljnosti in silovitemu prevratu, kateri pretresa vso družbo in ima mnogokrat strašne posledice.

Sicer pristevamo k delavskemu ljudstvu tudi kmeta in rokodelce, a danes se ozrimo le na one, ki morajo od časa do časa tu in tam iskati službe: na delavce v ožjem pomenu.

Vsakdo, ki se poteguje za delavske pravice, mora vedeti, da se ne dá kar tako splošno s širokimi, visokoletečimi besedami ljudstvu pomagati, kakor to poskušajo socialni demokrati. Kdor le hujska, nič ne naredi, kdor le podira, nič ne sežida, kdor se le laže, nič resničnega ne pové. Kdor hoče ljudstvu, zlasti delavcem, v resnici pomagati, mora iti med nje, opazovati njih potrebe v posameznih okoliščinah, dejanskim potrebam primerno za razne stroke ustanavljati potrebne in koristne naprave.

Pri nas se mora v delavskem vprašanju najprej strogo ločiti poljedelsko delavstvo od tovarniškega. Delavec na kmetih je nekako prijatelj, tovariš in sodelavec gospodarjev, v tovarni je pa plačan suženj. Na kmetih de-

lavci skupaj s svojim gospodarjem iz jedne skledé, tovarničar pa v mestu v obilici živi in uživa bogastvo, njegov delavec pa v revščini izhaja, kakor more. Na kmetih živi delavec na dobrem zraku pri zdravem delu, ki mu krepi telesno moč, v mestnih tovarnah pa delavec požira slab, izprijen zrak, ki mu zastruplja pljuča in krvavi želodec.

Na kmetih delavec ni tako navezan na visoko plačo, ker dobi mnogo potrebščin brez denarja; mestni tovarniški delavec pa ne dobi brez denarja nobenega krompirja, nobenega kosčka kruha. Na deželi ne more zlepa kdo od lakote umreti, v mestih jih pa mnogo hira, ker nimajo denarja, da bi si kupili dobre, tečne hrane.

Zato je treba pri plačah delati razloček: Mestni delavec ima pravico, da zahteva zvišanje plače pri vsaki priložnosti, saj kapitalist delodajalec ima denar; kmet pa nima denarja, torej ga dajati ne more, zdravo delo z dobro hrano na kmetih pa je več vredno, kakor mnogo denarja.

Za kmečke delavce priporočamo torej, da se ustanavljajo zlasti hranilnice in zavarovalnice. Koliko denarja delavec sproti zapravi, da nima nihče od njega nič, kakor le kak kramar ali zganjar! Če bi delavec nalagal prislužen denar v Rajfajzenovo hranilnico, bi imel kapital, ki bi mu nosil obresti, kmet bi ravno pri teh hranilnicah in posojilnicah denar dobival z ugodnimi pogoji za posojila. Tako bi bila kmečki in delavski stan drug drugemu v pomoč, in težko prislužen denar bi ostal v domači fari pri tistih ljudeh, ki so se zanj potili. — Potrebne so tudi za kmečko ljudstvo zavarovalnice za starost in za slučaj nesreče. Koliko nesreč se zgodi tudi kmečkim delav-

cem! Vem za sedemnajstletnega mladeniča, ki je pokladal slamo v veliko slamoreznico bogatega gospodarja. Konj jo je gonil. Mladenec seže z roko malo predaleč stroj ga zgrabi za prste in mu tlaci roko vedno dalje pod nož. Trikrat mu jo je prerezal stroj, predno je mogel z drugo roko ustaviti konja. Zdravnik mu je moral potem zmečkano roko odrezati pri komolcu. Kaj bo počel revež brez roke? Ali ne bi bila zanj velika sreča v nesreči, če bi bil zavarovan za slučaj nesreče? Dobival bi do smrti vsako leto svojo plačo. Imamo sicer kapitalistične zavarovalnice, a te so le za bogatejše ljudi; delavci morajo dobiti svoje zavarovalnice!

To velja tudi za tovarniške delavce, le, da imajo ti še mnogo več potreb. Potrebna so jim konsumna društva, da dobé hrano bolj po ceni. Potrebna so jim stavišna društva zlasti v večjih mestih, da zidajo delavske hišice, ki postanejo s časom delavska last. Kako vesel je tak reven delavec, ki se potika po temnih, nezdravih luknjah, če postane hišni posestnik in ima svoje zdravo stanovanje z vrtičkom! Potrebna so zlasti strokovna društva, v katerih delavci ene stroke zvedó za svoje stanovske koristi, za boljše službe in se izobražujejo v delu svoje stroke. Delavske posredovalnice, če imajo pri njih delavci dobre zastopnike, jim mnogo pomagajo. Najprej pa je treba navadno ustanoviti splošna izobraževalna društva, v katerih se delavci za skupno delovanje pripravljajo in izobražujejo. Imeti morajo svojo knjižnico, ki pa mora biti pod vodstvom vestnih mož, da se v njih ne nakopiči škodljivi liberalni in mokrski gnoj, ki vse izpridi. Za organizacijo pa je treba delavskih političnih društev, ki naj de-

LISTEK.

Samokrat.

(Črtica iz kmečkega življenja. — Tinej Marinič.)

(Konec.)

»E, Maroga moja«, začne Krok, »ne bova dolgo sama, jaz bom dobil družbo in ti. In tedaj ne bova več samotarila v tej borni koči, ampak prijetno živela, brez pomanjkanja. Ne bodo te podili s paše poredni pastirji zato, ker si stara in ker si Krokova, kakor da bi ne imela iste veljave z drugimi. Se ponižamo vas, Cas prihaja... O Maroga, ti se ne veš, kaj naju čaka.« Tako je prerokoval v svojem duhu Janez siromak, potem pa se je odpravil po drva. Glava mu je bila vedno polna istih mislij, in sklenil je danes v gozdu kar posekati, kar dobi, saj je vse njegovo, ravno tako, kot drugih. Nihče nima nič sam, in če si kaj osvoji, je tat; o ti samokrasti, ti so učeni ljudje, pa predolgo sem bil slep.

Zvečer je ležal Janez zopet doma na vrtu in Tonček mu je delal družino.

»Kaj te je sinoči motilo, da si bil tak, kot da bi te iz pekla izpustil, začne drugi.

»Tega ti ne veš, ker še nisi izpregledal, jaz te pa naučim, ker sva prijatelja. Revež si, kot jaz, in oba potrebna pomoči, je-li?«

»Jaz bolj kot ti.«

»Mogoče, a meni je kmalu ne bo treba več, ker bomo namreč kmalu delili.«

»Ka-aj? delili, barje ali kaj?«

»Tudi, pa vse drugo; vidiš, kaj nisi ti človek, kot jaz, ali pa kot ta skopi dolgo-petnik tam v vasi, ki ti je zadnjič posodil za mrvo?«

»Seveda, samo oni je bogat, ti si pa revež.«

»Le stoj, skoraj ne bo tako. Bogatim bodo vzeli, pa nam dali. Kaj ni Bog za vse ljudi vstvaril?«

»A, to je tista nova vera. Pri izpraševanju smo se tudi o tem menili, ha, ha! Janez, pamet, pamet!«

»Kaj, boš videl. Jaz grem ta teden v Ljubljano, pa ti povem, če ni res tako.«

»Pustiva to. Za koliko si dal kozliča?«

»Za koliko, za nič, se reče: zdaj nimam nič.«

»In koliko časa si se z njima trudil, koliko časa na nju upal, meni se je zdelo, od kod vse to. Če si pošteno z delom ne zaslužiš, imel ne boš nič. Tudi jaz sem revež, pa le imam z Božjo pomočjo.«

»Jaz pa ne bom več; bomo videli.«

Razšla sta se. Janez se je zdaj vendar zopet spomnil lepih svojih kozličev, in zopet se je čudil, kje je denar. Škoda se mu je zdelo lepih novcev, katerih je že komaj čakal. »Ne vem, ali smo pili tako, ali sem izgubil, ali pa — kaj ko bi tisti »skric« — pa menda ne. E, hudika, saj bo skoraj boljše. Pa ta-le revež, ta Tonček, da ne izprevidi. E, ljubi moj, Krokov Janez, le Boga zahvali, da ti je Bog dal toliko možganov in pameti, da moreš spoznati, kaj je pravo in kaj ni; ko bi

lajo javne shode in delavstvo družijo v političnih borbah.

Koliko dela nas čaka, če vse to pomislimo! Zares potreba nam je, da po navodlu svetega očeta Leona XIII. kršćanski možje trdno skup držé in v slogi delajo za rešitev revnega ljudstva!

»Domoljub«.

Lesna organizacija.

Nobena panoga avstrijske obrti in kmetijstva nima toliko izvoza na tuje kot trgovina z lesom. Saj se pa to tudi pozna. Kjerkoli so se omogočila prometna sredstva, so se iztrebili gosti gozdovi. Bogati lesni trgovci kupujejo cele gozde, napravljajo žage ter prodajajo les na tuje po visoki ceni. Pri tem počenjanju opazamo, da se z lesno trgovino med Slovenci peča precej tujcev. Lesne zaloge v Trstu in Reki imajo Lahi, ki prekupejo od naših trgovcev les, kojega oddajajo za dober dobiček seveda v tujino.

V »Slovenskem Listu« z dne 8. t. m. se nahaja od gosp. dr. Pečnika v Aleksandriji članek, v katerem pozdravlja shod lesnih trgovcev v Ljubljani, in upa, da bi lesna trgovina brez dvojbe dobro uspevala, če bi bila dobro organizovana in bi imela svoje zaloge tudi v inozemstvu. Ta misel je dobra in zdrava za lesni promet. Gotovo bi na ta način nastala še živahnejša kupčija z lesom. Tudi bi si posamezni trgovci pomagali s tem do premoženja. Toda tu nastane vprašanje, koliko dobička bi pa imeli tu posestniki gozdov — kmetje? Ako pomislimo, da nikdar nobeden trgovec ne gleda na korist onih, od katerih kupuje, in ne na korist odjemalcev, marveč mu je mar edino le njegov dobiček, potem moremo iz tega sklepati, da bi kmet ne imel posebnega dobička, ako bi trgovci prevzeli organizacijo lesnega prometa v svoje roke. Opravičena se zdi bojazen, da bi naš kmet na ta način v malo letih prišel ob lepe svoje gozde, ne da bi sam imel kako dobroto od tega. Na ta način bi se podpiral in sopolnil kapitalistični izkoriščevalni sistem. Brez dvojbe je nujno, da se odpomore našemu lesnemu prometu, toda to se mora zgoditi le na ta način, da bosta imela od tega dobiček naš kmet in delavec. Zaradi tega je nastala nujna potreba, da se zasnije kar najpreje mogoče pridobitna zadruga lesnih producentov. Kmetška lesna zadruga naj skrbi za to, da ustanovi v inozemstvu za-

stope ali pa zaloge svojega blaga. Zadruga ima skrbeti, da ostane dobiček v žepih kmetov, ne pa ljudij, ki bi spekulirali s kmetскими žulji. Zadruga naj se zasnije tako, da bode spojila kolikor največ posestnikov gozdov, v ta namen naj ima podzadruga ali podružnice povsodi, koder bi se pokazala potreba. Mesto sedaj obstoječih zasebnih zag lesnih trgovcev naj si jih napravijo zadruga. Mesto, da kmetki delavci delajo sedaj po nekaterih zagah za »večni dolg«, naj delajo potem rajši za gotovo plačo pri zadrugah. Res je mnogo težko, katere treba premagati, posebno v denarnem oziru, toda tu naj prikočijo na pomoč posojilnice. Vsak posestnik ima sedaj vendar le še nekaj svojega, na kar se mu lahko kreditira vsaj za delež potrebna svota. Ako so združili premoženje malih posestnikov, mora nastati vkljub slabim gospodarskim razmeram kapital, dovolj močan za samoobrambo. Treba je le dobre volje in vse je mogoče. Neumnost in greh bi bilo, izročati ljudsko premoženje še nadalje posameznikom, ko se ljudstvo lahko samo organizuje in vzame v svoje roke vajeti lastne koristi. Organizacija lesnega prometa, ki bi bila res v korist kmetom, je mogoča le toliko časa, dokler ima kmet, oziroma posestnik gozdov, še kaj lesa. Ko bi bili gozdi posekani in dobiček lesa v žepih lesnih trgovcev, potem je vse prepozno. Zato je treba resno misliti takoj na to, da se organizuje lesni promet v rokah posestnikov-kmetov. Možje, ki se stejejo voditelji naroda in katerim naš ljudstvo zaupa, naj storé prav kmalu — takoj — potrebne korake v ta namen; s tem bodo pokazali, da jim je blaginja ljudstva pri srcu, pridobili pa si bodo tudi hvaležnost kmetov in pa zavest, da so za ljudstvo vsaj nekaj storili. Brez dvojbe bi vlada tudi podpirala take zadruga, ker ji mora biti vendar tudi vsaj nekoliko ležeče na blagostanju in napredku naroda. Ako se tako organizujejo posestniki gozdov, bodo s tem onemogočili naseljevanje tujih elementov, ki bogaté od našega lesa in tako izkoriščajo edino panogo kmetijstva, ki poleg živinoreje še dá kak zaslužek. Zadruga bi si morala pridržati tudi pravico eksporta lesnih izdelkov. Naša domača industrija bi s tem dobila novih krepkih žil, po katerih bi v deželo in narod pritakalo obilo krvi blagostanja. Ako se pomisli, da imajo lesni prekupeci in trgovci dobička najmanj 20%, ki pri raznih vrstah naraste na 40—45%, moramo misliti, kolika

dobrota za naše ljudstvo bi bila dobra organizacija lesnega prometa. Slepce mora biti, kdor bi ne uvidel tega, in brezsrčnež, kdor bi se protivil lesni zadrugi. Slovenski posestniki lesa pa naj se spomnijo pravljice o jezu in lisici, ter naj skušajo v svojem brlogu ostati lastni gospodarji ter storiti vse, da se ne vdomači jež na njihove stroške. Pozni rodovi bodo se hvaležni onim možem, ki bi hoteli sedaj organizovati posestnike gozdov in jim tako pomoči do blagostanja. Naprej!

Tako-le je!

V časih, ko je bilo rokodelstvo urejeno še bolj patrijarhalno, ko je imelo še svoje, dejali bi, »dogme«, ki se niso smele prekoračiti ali zanemariti, skrbjeno je bilo med drugimi tudi za нравno vedenje rokodelskih delavcev. Čast in ugled vsake stroke dela bi bila trpeča, ko bi se bil kak član spozabil in hotel delati javno pohujšanje. Nesramno in pohujšljivo govorjenje se ni v nobeni delavnici trpelo. Zato so bili pa ljudje tudi posteni in ponosni. Kako pa je sedaj drugače! Sedanje delavnice so po večini postale zavodi klafarstva, kjer se mladi učenci namestu rokodelstva nauče pred vsem nesramnosti. Zašli smo že tako daleč, da pomočniki vprico vajencev govore stvari, s katerimi morajo pohujšati mladino. Zato pa vidimo, da dandanes že mladi smrkovci lažijo za dekleti in da ne pomagajo nobeno opominjanje staršev. Vprico mladine se zabavlja veri, se smeše verske vaje in molitev, se javno taji Bog. Duhovnikom se podtika požrešnost in pohotnost, vse z namenom, mlade ljudi dobiti za gotove socialno-demokratske namene. Javne gostilne so dandanes poleg delavnic brezna javnega pohujšanja. O čemer je v delavnicah le razgovor, se v gostilni mnogokrat izvršuje dejanjski. Dandanes po večini niso gostilne več toliko javna potreba, kot gnjezda pohujšanja, posebno po mestih. V nedeljo se zapravi zadnji novič, zapravi postenje, zapravi zdravje in mir vesti. Kaj sledi temu, nas udi pač vsakdanja skušnja.

Po tovarnah se čisto nič ne gleda na moralno vedenje ljudij. Žalostno je gledati, kako surovo se v nekaterih krajih obnašajo delavci. K temu pripomore mnogo mnogo tudi zganje. Kranjska industrijska družba ima na Jesenicah v delu kakih sto žensk, katerim daje dnevne plače trideset krajcarjev. To je tudi brez dvojbe velikanski vzrok nemoralnosti, ki se nahaja ondi. Spalne sobe za ženske so dostopne tudi moškim, vodstvo

bil tako trdovraten, kot ta Tonček, na veke bi bil revež. Ljudje nočejo spoznati.« Da je Janez tisto noč jako slabo spal, ni treba pristavljati.

Solnce mu je že skozi mala okenca prisvetilo na posteljo, pa ga ni vzbudilo. Skozi duri je pridrl v hišo Zapltnik, kateremu je bil — pa na tistem povem — Janez tudi nekaj dolžan, zadolžil se je bil v neki stiski na kozleta. Ta je z vpitjem spravil po koncu uprav v sladke sanje vspalega Janeza; kaj je sanjal, se natančno ne ve, da o boljših dneh, to je gotovo; kako bo postavil novo, čedno hišo, prikupil par krav, morda se kaj drugega, nazadnje se še gospodinja dobi k hiši, da ne bo sam živel v tem veselju. In sredi teh nebes ga drami ta nadležni Zapltnik!

»He, vstani, marha lena, pa po tisto mršavo kozo pojdi, da ti je na pobijem na mestu. Moj zelnik ni za tvoje kozel«.

»Kaj, kaj«, skočil je Janez s postelje, posegel po hlačah in tlačil obe nogi v jedno

hlačnico, »moja Maroga je tebi kaj škode storila?«

»Brž, brž, da se ne boš izgovarjal potem.« Pokoren je hitel Janez ven in zdaj so že otroci podili njegovo Marogo, ljubljeno kozo, z velikim vriščem naravnost proti koči.

»Tu jo vidiš, se že dogovoriva, koliko boš plačal, da boš vedel drugič zapirati zival, da ne bo iskala po tujem.« Tu sune mož ubogo kovo v suha rebra, da je priletela naravnost v ostrmelega Janeza.

»Kaj, ti moja zival, ti? Pa zakaj?« V Janezu se je obudila vsa ljubezen, katero je imel do živalij sploh, zlasti pa do svoje koze, in zagnal se je v nasprotnika, ne mené se, kaj iz tega pride. Moža sta si bila v laseh, otroci pa so bežali z velikim vpitjem proč.

»Kaj pa imaš ti? nič, vse je moje, kot tvoje, le malo počakaj.«

»Kaj, ti, berač, ti imaš pri meni kaj, ti, reva bajtarska, še za sol nimaš, pa glej, da mi vrneš!«

»Tebi? Tat, oderuh!« Janez je ves jezen posegel po bližnjem kolcu, a preden ga je dosegel, ležal je prevrnjen v jarku. Zapltnik pa je odšel krohotač se in vpil: »Kaj si upa, reva!«

Janez se je pobral, prijel se za bolno glavo, poiskal klobuk in odšel naravnost v vežo, kjer ga je že pričakovala koza. Kaj je hotel zdaj? Položil je glavo v roke, molčal, mislil in — jokal. Siromak! In zaklel se je, da ne odjenja. Iz noga se mu je zdel oni nauk vzvisen, saj bi potem ne bilo nič tega.

Kje sedaj pravice iskati? Naznaniti ga, lepova! Koza Maroga je gledala žalostnega gospodarja, in ta ji je začel znova prerokovati:

»Reveža sva midva, Maroga moja, pa se doati enakih nosi svet, a enkrat se vse izpremeni. Takrat se boš smela pasti v Zapltnikovem zelniku, ne boš več jedla puste leskovine. Zato ti še poskrbi tvoj gospodar. Ubogi jaz! Le čakajte! Lej, do krvi me je,

pa menda miži. Slabe plače delavcev v moralnem oziru zelo slabo vplivajo na ljudi. Kar ne pokvarijo brezstranski protiverški bujskači, pripomore brezstransko ravnanje podjetnikov z delavci. Ako vzamemo poleg vsega tega še socialno-demokratsko in liberalno časopisje, ki semertje kolikor toliko vpliva na ljudi, potem ni čudo, da je nastala nova Sodoma, ki se bode prej ali slej bridko maščevala nad svojimi otroci. Marsikdo bo morda mislil, kaj nam tu pridiguje o memoralmosti, raje naj nam pomaga iz revščine. Toda ravno zato, da se delavcu pomaga iz prahu in uboštva, je potreba, da se mu pokažejo rane, na katerih boleha cel stan. Ako bomo delavci dobili vase zavest morale, ako bomo dobili vase zavest potrebe napredka in izobrazbe, ako bomo dobili malo več samozvesti in odločnosti, pa bode kmalu drugače. Toda vsega tega ne bode, dokler se po našem lastnem prizadevanju ne iztrebi iz našega stanu plevel brezverstva. Sedanji čas se bliža resnim dogodkom in potreba za delavski stan je, da ga ti dogodki ne prehitijo nepripravljenega. Zato nam je potreba vse resnosti, da se pripravimo na vse, karkoli naj bi prišlo. Pred vsem pa moramo skrbeti za ugled našega stanu. Postavimo se v bran vsem onim, ki sistematično pohujšujejo našo mladino. Povejmo jim jasno, da so na krivih potih. Skušajmo širiti v delavske kroge misel krščansko-socialno. Ne bodimo zaspanci in ne dajmo se sramotiti našim nasprotnikom. Nemožato je, ako se krščanski socialci iz »miroljubnosti« udeležijo socialnemu demokratu, če tudi samo trenutno. Sedaj se to le prerado dogaja, plača je pa porogljiv zasmeh socialnega demokrata. — Skrbimo torej za to, da pred vsem delavci popravimo sami sebe, potem skrbimo za to, da z lastno močjo odpravimo krivice, ki se nam godé v toliki meri. Skušajmo, da ne bomo sami dajali slabega vzgleda mladini, in spremeniti se morajo sedanje žalostne razmere. Dokler se ne bomo spoštovali sami, podlaga bomo liberalizmovi peti. — Zatoraj pozor!

Politika po svetu.

Volilna pravica za dunajski mestni zbor. Na Dunaju so judje in socialni demokrati pričeli »radikalno« gonjo proti krščanskim socialcem, posebej proti Luegerju in Strobahu. Gre se za preosnovo občinskega volilnega reda. Kakor je znano, vlada ni voljna potrditi prvotnega načrta, ki ga je vprejela krščansko-socialna večina mestnega zastopa, po katerem bi se bila vpeljala občna in jed-

naka volilna pravica za vse polnoletne državljane. Zatoraj je moral mestni svet in deželni zbor misliti, kako bi vendar mogel razširiti volilno pravo. Sestavil je zakon, po katerem se sicer ne priznava vsem volilna pravica, vendar pa se adnatno razširi. Samo prvi razred bi dobil po novem redu okoli 16.000 volilcev več. To pa izraelskemu ljudstvu na Dunaju ni všeč, ker v krščansko dunajsko ljudstvo »šmok« nimajo zaupanja ter se boji, da zgubi se to, kar ima po privilegiji denarja. Zato javkanje po časopisju in rogoviljenje plačanih hlapcev po dunajskih ulicah. Sramota za delavski stan je to, da se dá vjeti na limonice pretkanim judom in rogoviliti proti lastnim svojim interesom. To je mogoče delavstvu le v socialni demokraciji, drugodi ne! Na ta način ovira socialna demokracija, kjer le more, napredek k izboljšanju in v političnih pravicah delavcev. Tudi mi se ne strinjamo z drugačno kot z enako volilno pravico. Toda ako se do te mere le korakoma, potem nam pamet govori, da se zadovoljimo z vsakim korakom v končno dosego cilja. Socialni demokrati so podobni človeku, ki hoče vse na enkrat narediti, toda vselej, ko se obrne, podere v svoji pridnosti, kar je dotlej naredil. Ko bi tak človek ne imel poleg sebe pametnejših judij, ki mesto njega naredé delo, bi isto ne bilo nikoli izvršeno. Tako se imamo tudi pri nas in v drugih državah za delavsko varstvo, v kolikor je imamo, zahvaliti drugim, recimo katoliškim strankam, ne pa socialni demokraciji, ki s hrbotom podira, kar z rokami naredi. Sicer nam dunajska gonja z nova jasno kaže, za koga pred vsem dela in vatopa socialna demokracija. Krščanstvo ji je tren peti, zato boj vsemu, kar nosi krščansko ime. Ne sramuje se, v dosego namena družiti se s kapitalisti, judi in liberalci. Delavci, ali še ne vidite?

Naša organizacija.

Ustanovni shod katol. delavskega društva na Goričah. Nad 300 delavcev in delavk se je vdeležilo v nedeljo v Goričah pri Medvodah ustanovitve katoliškega delavskega društva za Soro, Smlednik in Presko. Presvetli knez in škof dr. Bon. Jeglič odprl je gostoljubno delavcem svoj grad. Vse razprave je ljudstvo spremljalo z živahnim zanimanjem ter je z glasnim odobravanjem kazalo, kako si je želelo, da se krščanskosocialna organizacija razširi tudi na te kraje. Pozdravil je zborovalce g. župnik Hierše iz Sore. Z ognjevitimi besedami vspodbujal je ljudstvo, da se mora samo združevati, ako hoče kaj doseči, kaj mu je pokazal 6. april in občni zbor kmetijske družbe. V odbor so bili izvoljeni: predsedni-

kozy prihranili. Za »skrice« se pa še manj meni kot preje. Še nikoli mi ni sredo k hiši prinesel, vselej kaj slabega. Zopet je posten kmet, samec seveda kot preje, pa če bo slo srečno tako naprej, bo še kaj drugega.

Prepričan sem, da Krokov Janex ne bo bral teh vrstic, ker namreč: prvič ne zna čitati, drugič je strašen sovražnik časopisov, ki baje nikdar resnice ne govoré, oziroma ne pišejo. Če mu pa kak dober človek, prijatelj pove o tem, bo videl, da včasih tudi resnico pove časopis. Upam, da se ne bo jezil, saj ga nisem in ga ne bom opisoval po njemu sovražnih časopisih, a zdaj sem moral, da se vsaj izvé, kako se preobrača svet, kako raste in kako propada nova vera, ki je pri nas, hvala Bogu, še — neznana. Pa ne vabim nikogar oznanjat jo, ker morda bi se mu slaba godila, zlasti če ga dobi Krokov Janex v svojo pest.

kom župnik Hierše, podpredsednikom Stare Janez, tajnikom učitelj v Preski g. Solnce Anton, knjižničarjem Trpin Janez, blagajnikom Čarman Miha, odborniki: Kožuh Janez, Trampuš Janez, Lavtižar Janez. Na osnovni shod je prišel tudi dr. Jan. Ev. Krek, ki je pozdravljen s srčnimi »Živijo« klici, govoril o pomenu katoliških delavskih družb. Ožigosal je najprej nasprotnike, katerim so izobraževalno sredstvo za ljudstvo policaji, s katerimi hočejo voditi ljudstvo. Ljudstvo jim dajaj vse, oni ljudstvu nič. Ljudstvo naj, kakor pravi Holanec: »Gobec drži«. A celo pri volu je treba dveh: vola, ki se da voditi, in tistega, ki ga vodi. Ljudje pa se ne bodo vodili kot vol! Se vole se vodi komaj z vrvo okolu vratu, ljudstvo pa se ne vodi drugače nego po pameti. Teženje našega delovanja je, da si ljudstvo pribori politično prvenstvo, da ne bode njegovih teženj zastopala peščica od zidovstva navdahnjenih ljudij. (Burno pritrdjevanje). To bodi cilj tudi novemu društvu! Pravice zahtevati je Vaša dolžnost, a to morete le, če ste združeni. Govornik pravi, da ni vesel krščansko-socialne organizacije samo radi tega, ker je marsikaj ljudstvu gmotno pomagala, nego v prvi vrsti radi tega, ker se ljudje vsled združenja izobražujejo. Nauke, katerih prej niso mogli razločevati kot pravih ali zmotnih, sedaj natanko razločujejo. Mi nočemo imeti neumnega ljudstva, ker z norcem ni nikjer nič pametnega storiti, mi hočemo imeti pametno, izobraženo ljudstvo, ki ve, kaj je katoliško ljudstvo, kaj je slovensko ljudstvo, ki pa tudi ve, da je na njegovih dlaneh zapisana socialna pravica. Tako-zvano sedanje patentovano izobraženstvo ne bode rešilo ljudstva, vsaj je imelo doslej vse v rokah, a ni ničesar storilo. Tožijo, da gredo velike fabrike nazaj, a socialnega dela »izobraženstvo« ne da od sebe. Državni zbor, centrum avstrijskih izobražencev, ni vreden pipe tobaka, dualizem, zvezo z Italijo nam je skovala inteligenca. Privozilo se je tako daleč, da na vseh ulicah bobni revolucija. O socialni demokraciji pravi govornik, da ne more biti edina mej seboj, ker vse odločnejše vodi v anarhizem. Snujemo katoliška delavska društva, ker se ničesar ni bolj bati, nego človeka brez vere. Snujemo jih, da pride zavest mej ljudstvo slovensko! Z navdušenimi klici: »Živio Krek!« pritrdili so poslušalci govornikovim izvajanjem. Nato je imenom odposlanstva »Slovenske krščansko-socialne zveze« iz Ljubljane pozdravil shod in novo društvo g. Gostinčar ter pojasnjeval pomen združenja v gospodarskem in stanovskem oziru. Razlagal je posamezne točke kršč. soc. gospodarske organizacije, zavarovanje za starost, konsumna društva, kmetijske zadruge, posojilnice itd. Govornikove besede so vžigale zanimanje za gospodarsko organizacijo in dolgo ne bo, da tudi ondi za cvete prepotrebna gospodarska organizacija. Zaključujoč zborovanje zahvalil se je predsednik dr. Kreku, ljubljanskemu odposlanstvu ter pozival navzoče na složno delovanje v prosep novemu društvu. Z nedeljskim shodom so slovenski krščanski socialci spopolnili svojo organizacijo po vseh industrijskih krajih Kranjske. Radosten odmev in odkrito, udano hvaležnost v srcih vseh slovenskih delavcev bode vzbudila vest, da je naš presvetli knezoškof novo društvo neprec. moralno in gmotno podprl s tem, da je prepustil društvu dve veliki sobi v svoji graščini na Goričah. — Zaključujemo poročilo s klicem, ki je bil ves čas na ustnih hvaležnih delavcev: »Slava knezu in škofu!«

Občni zbor slov. izobraževalnega in zabavnega društva. Naprejš v Gradcu se je vršil minulo nedeljo 9. t. m. o nepričakovano veliki vdeležbi društvenikov in gostov. Iz odborovega poročila posnemamo naslednje: Dasi obstoji društvo komaj dva meseca, naraslo je število članov na 110, in sicer 4 ustanovne, 82 rednih, 24 podpornih. Mlado društvo je srečno premagalo vse nemale začetne ovire; z iskreno hvaležnostjo nam je opomniti, da so k temu pripomogli razni plemeniti domoljubi z gmotno in duševno podporo. Posebno pohvalno pa nam je

lopovi! Janez je res zapazil nek sled krvi, in takoj se je napravil tak, kakršen je bil, »meldat«.

Kako postrežljivi so ti gospodje mestni! Kar na dom so se pripeljali pogledat Janeza in njegovo zdravje pretehtat. To je bilo čez par dni, med tem je seveda Janez skrit sedel v koči in delal načrte o maščevanju. A upnik je upnik, če te prime, da mu, če te toži, izbajte te spravi. To je uvidel Janez, in kje se je hotel usoditi? Zato se je izgovarjal in sam je prišel v — smole. Revež je bil res ta Krok. Samo njega je vse bolelo, ne le glava, ampak tudi mošnja. Plačaj, kje vzemi, nič mari. Šla je, in morala je iti — koza Maroga. In zdaj je Janex uvidel, da bi ne bilo nič tega, da se ni vtikal v ono vero, ki le obeta, a ne dá nič. Tomček ga je pregovoril, in pustil je stvar, za katero je tako gorel. Zdaj pa ni več samokrat. Zopet dela pridno in iz zanesljivih ust sem slisal, da je že za eno

omeniti vrlo »Našo stražo«, ki je društvu poslala znatno vsoto za nabavo potrebnega pohištva in nakup koristnih knjig za knjižnico. Poletje je itak ni ugodno za društveno življenje, vendar se je »Naprejek« živahno razvijal. Društveniki so se prav pridno vdeleževali pevskih vaj, ki so bile doslej trikrat na teden. Enkrat na teden so bile vaje v nemaščini, enkrat v računstvu. Enkrat je bilo predavanje »o liberalizmu«, skoraj vsak večer se je razplel živ pomenek o društvenih in splošno zanimivih predmetih, n. pr. o socialni demokraciji, o krščanskem socializmu, o gospodarski organizaciji v naši domovini itd. Društvo je skrbelo za dobro in primerno berilo, v društveni čitalnici je društvenikom na razpolago 25 časopisov, katerih večino dobiva društvo brezplačno. Iz društvene knjižnice se je doslej izposodilo 85 knjig zabavne in poučne vsebine. Društvo se je po deputaciji 6 društvenikov vdeležilo vseslovenske delavske slavnosti v Ljubljani in pristopilo k »Slovenski krščansko-socialni zvezi«, dobro vedoč, da se je graškemu slovenstvu mogoče le tedaj obraniti, ako je v ozki zvezi z domovino in goji tiste vzore, za katere se navdušuje ves slovenski narod po svoji ogromni večini, ako ostanejo graški Slovenci verni in demokratični. Društvo je skrbelo tudi za primerno zabavo. »Naprejek« je enkrat poletel o pričajanji vdeležbi društvenikov na visoki Sekel. Na predlog nadzornikov je občni zbor soglasno izrekel odobrovanje za njega trudoljubivo pošteno in zahvalo in zaupanje. — Po zborovanju je bila mala, a tem prirenejša domača veselica v proslavo godu sv. Cirila in Metoda. Slavnostni govornik je v izbranih, a lahko-umevnih besedah podal verno sliko življenja, delovanja in trpljenja naših blagovestnikov, kazal je na podobnost tedenjega in sedanjega našega tožnega položaja in nas navduševal za ideje, katerim sta se posvetila naša slovenska prvobornitela za vero in omiko. Zatem je mlad društvenik kaj lepo deklamoval Gregorčičevo »Blagovestnikovo«. Nato je sedela prosta zabava, ki se je po zaslugi pevcev društvenikov in gostov razvila na občo zadovoljnost.

Drobtine.

Slavnost v Karlovcu. Pripravljalni odbor razposilja te le pozive: Slavno i bratsko društvo! Dana 15. kolovoza (avgusta) o. g. slavi obrtničko-radniško društvo »Nada« v Karlovcu svečanost posvete nove svoje zastave. Ovakove slave riedki su i važni momenti u životu društava, i to tim važniji, što daju radostan povod sastanku po raznih dalekih krajevih raštrkane braće, pa time im pružaju prilike, da se bratski pozdrave, izljube i o svojih zajedničkih stvarih porazgovore. Srećar — društvo »Nada« uvereno je, da slavno i bratsko ovo društvo pojmi u istom ovom smislu važnost ovakovih momenata. Bratsko društvo! Braćo i drugovi! Na obali šumne Kupe i Korane u zidine ponosnog Karlovca grada k našoj radosti, a na naša bratka srca zovu Vas braća i drugovi i mole Vas, da jih u što većem broju obradujete i slavu im uzveličate. Obzirom na kratko vrijeme, koje nas dieli od svečanosti umoljavamo bratska društva, da nam što skorije, a svakako do konca srpnja o. g. izvole prijaviti, hoće li nas počastiti svojim posjetom i u kolikom broju, te koja gospoda kane prisustvovati zajedničkom banketu dne 15. kolovoza o. g. Saljuć Vam najsrdačniji bratski pozdrav društva »Nada«, željeo očekujemo Vas odgovor i Vaš bratski zagrljaj u bielom Karlovcu. Za svečanostni odbor obrtničko-radničkog društva »Nada« predsjednik: August Frančišković, tajnik: dr. Božo Vinković — Slovenska krščansko-socialna organizacija se udeleži te slavnosti. Da bodemo slovenski krščanski socialci v častnem številu pokazali se bratom Hrvatom, prosi odbor »Zveze«, da slehrno naše društvo pošlje na praznik slovensko-hrvatskega pobratimstva vsaj po jednega zastopnika. Društva, ki imajo zastave, pošljejo naj zastopnika z društveno zastavo. Odbori društev krščansko-socialne organizacije naj stori skoro primerne sklepe in naj jih javijo »Slo-

venski krščansko-socialni zvezi« v Ljubljani.

Izlet v Karlovec priredi, kakor poročamo zgoraj, 15. avg. t. l. »Slov. kršč.-socialna zveza« v Ljubljani o prihiti blagoslovljenja zastave delavskemu društvu »Nada«. Prihiti je tem potom ogledati si kraljevi hrvatski Zagreb in lep kos skupne naše hrvatske domovine. Vožnja do Zagreba velja 3 gold. 92 kr. tja in nazaj, proga do Karlovca velja neznamen znesek, katerega takoj naznamo, ko dobi odbor potrebnih pojasnil. Ker vožnja ni predraga, želeti je, da bi osebnost društva, ki imajo zastave, pridružile se »Zvezi«, prav pa bi bilo, da bi slo z društvom mnogo drugih zavednih Slovencev, da tako vnovič izpričamo našo skupnost z brati Hrvati. Naznamila udeležbe naj se javijo po dopisnici čast. g. Luki Smolnikarju, stolnemu vikarju v Ljubljani.

Opozorjamo Tavčarjev »Slovenski Narod« in Frankovo »Hrv. Pravo«, naj pošljeta svoje poštene poročevalce na slavnost v Karlovec, da ne bodeta hotoma zopet poročala samih lažij. — K. S. Sisek.

Iz krogov odvetniških uradnikov. Kar sklene odvetniška zbornica, je za vas odvetnike merodajno, ki spadajo v okrožje te zbornice, in se imajo strogo držati teh sklepov. In res, ko je letos odvetniška zbornica sklenila z nova, da je odvetniški tarif smatrali minimalnim, ne pa kakor ga sodišče smatra maksimalnim tarifom ter določila tak tarif, po katerem bi odvetniki ne bili nič prikrajšani (?) v zaslužku, ako bi sodišče slučajno ne odmerilo komu toliko stroškov, kolikor truda ga je v resnici stalo, tedaj so se krčevito poprijeli tega sklepa vsi odvetniki. Nata tarif se pridružajo od konca do kraja vsi v sveti značajnosti, in vsaj se jim gre za njihov blagor. Lani, ali kedaj je pa tudi odvetniška zbornica sklenila, da naj se vpelje v pisarne nedeljski počitek in sicer vsaj tako, če popolnoma ni mogoče, da je jedno nedeljo prosta polovica osebja, drugo pa druga polovica. Pričakovati bi bilo, kaj ne da, da so postali tudi v tem tako dosledno značajni kakor sedaj glede tarifa. Na to ti moram odgovoriti, da ne. Pojdi le ob nedeljah v to ali ono pisarno, pogledj notri in videl boš, da se dela večasih še bolj kot ob delavnikih. Da, so odvetniki, ki ravno na nedeljo vabijo stranke v pisarno in potem se dela, kot bi se šlo za stavo. Ali je čuda, če z vso silo sili na dan socializem, ko vidi ubogi duševni proletar, da je mrtvo orodje v rokah onih, ki se celo za sklepe odvetniške zbornice ne menijo in z njegovim izkoriščanjem grabijo tisočake na kup? Večja vzajemnost bi bila tudi tu na mestu med zasebnimi uradniki! Kakor vsak človek, sme tudi odvetniški uradnik zahtevati v nedeljo počitka, ker je dan Gospodov. Ni čuda, če je nastal dovtip o njem, namreč: peklenšček se je v vsakega človeka spremenil, celo v svinjo, samo v odvetniškega pisarja se ni hotel.

Dr. Tavčar od kmeta živi! To je on sam priznal na zadnjem občnem zboru kmetijske družbe, kjer je navzoče kmete ob enem tako nečuvno žalil in škodoval! Kaj pa poreče kmet k temu, da sam redi svoje najljubše sovražnike?! Študije so mu plačali duhovni, redijo ga kmetje, sedaj pa obema v obraz bljuje.

Popravek. Kot zastopnik g. Riharda Mihelčica v Zagorju Vas na podlagi § 19 tisk. zak. pozovem, da z ozirom na dopis iz Zagorja v št. 18 Vašega cenj. lista pod zaglavjem: »Odgovor na rdečega praporja grde laži« v prihodnjo številko sprejmete sledeči popravek: »Ni res, da bi bil g. Mihelčič socialnim demokratom o prihiti slavnosti dne 1. maja 1899. plačal kaj piva in tedaj tudi ne more biti res, da bi bil to storil iz nagibov, kateri se mu v omenjenem dopisu podtikajo.« Z odličnim spoštovanjem Dr. Sayer. V Ljubljani. 8. julija 1899.

Liberalna »svoboda« je slavila dne 13. t. m. svoje slavnost na občnem zboru kmetijske družbe v Ljubljani. Ob dosedanji malobrižnosti kmetijskih udov ima družba liberalni odbor in »vzornega« kmeta Murnika za predsednika. Vsi kmetjskemu ljudstvu sovražnega postopanja liberalcev — je jasno, da člani

kmetijske družbe niso mogli mirno gledati, kako zastopstvo imajo v odboru. Prišlo je toraj na občni zbor veliko število članov-kmetov. To videvši, se je liberalna kmetu toliko »prijazna« klika zbalala za svoje stolčke in je po predsedniku Murniku pred volitvijo zaključila občni zbor. Kmetje so bili valed te nesramnosti zelo razburjeni in so hoteli zborovati Toda liberalna »prostost« jim vkljub stroškom in zamudi, ki so jo imeli, ni pustila izreči svojega mnenja, do česar imajo kot člani neovrgljivo pravico. Toda s tem se liberalci niso rešili. Kedor je videl razburjene kmete, si mora predstavljati, da se od takih ljudi, kot so liberalci, ne bodo dali komandirati. Dr. Tavčar naj le še rohni proti gospodarski organizaciji naših kmetov, vihar, grom in trenk, ki ga bode s tem povzročil, vničiti mora konečno njega in njegovo kliko.

Proč s kaznjenci! Na Glincah pri Ljubljani je kupila novovstanovljena vinarska zadruha nekdanjo »Bobenčkovo« posest; ker je bilo pa potreba hišo in sploh gosp. poslopja popraviti in predelati, oddalo se je to delo nekemu stavbinskemu podjetniku, ki rabi v delu tudi kaznjence. Krščanski socialni delavci smo opetovano opozarjali kompetentne oblasti, da se odpravi delo kaznjencev pri javnih delih. Sedaj pa delajo kaznjenci pri podjetju, ki nosi znak krščanske socialne organizacije. Mi tem potom opozarjamo vodstvo, da ne dopušča kaj takega; ako sklepa s kom pogodbo, naj se pogodnik zaveže ne jemati kaznjencev v delo. Bodimo v istini krščanski socialci, ne pa samo po imenu in skrbimo za poštene delavce, ne pa za budodolce.

Na noge za volilno pravico! Ljubljanske delavce opozarjamo tem potom, da je prišel sedaj primeren trenutek potegniti se za volilno pravico v mestni zastop. »Narod« odobrava nastop delavcev v Belgiji in na Dunaju; brez dvojbe mora biti s tem tudi gospodujoča stranka zadovoljna, sicer ni umevno »Narodovo« pisanje, ki odobrava sprehod dunajskih delavcev po »Ringu« kot demonstracijo za volilno pravico. Delavci! Na nas samih je, da si priborimo našo najvselejšo pravico — volilno pravico. Stopimo složno na noge in pokažimo gospodujočim slojem, da nismo voljni prenašati več preziranja, marveč da hočemo za dolžnosti, ki jih imamo, tudi pravico. Nobeden delavec, ki mu je res mar čast, ugled in blagor njegovega stanu, naj ne drži krizem rok. Prihodnjo nedeljo, 30. t. m. se sklêe splošni delavski shod, želeti je, da bi bil v interesu delavcev mogočna veličastna manifestacija za volilno pravico. Na delo toraj kedor je resne in dobre volje!

Novi konsumni davek na sladkor. S 1. avgustom tekočega leta stopi v veljavo zakon o konsumnem davku na sladkor, o katerem smo že poročali. Kilogram sladkorja se bode s tem podražil za 6 krajcarjev. Splošno se je do sedaj sodilo, da ta davek ne bode zadel sladkorja, ki pride pred 1. avgustom v kupčijo, osobito ne tistega, ki bode pred tem časom uže v posameznih gospodarstvih. Sedaj pa je izdalo ministerstvo naredbo, da je podvržen temu davku tudi sladkor, ki je uže pred 1. avgustom l. l. prešel v promet, da se bode obdal in sicer ne le pri trgovcih, marveč tudi pri zasebnikih, kakor n. pr. svoje-dobno spirit in žganje. S tem bodo hudo zadeti mali trgovci in pa konsumentje. Trgovci ima samo 20 kilogramov sladkorja, ki ga je dobil pred 1. avgustom, in ga takrat še ima, tega naknadnega davka prostih.

Podpisani usojam si slavnemu p. n. občinstvu, zlasti gospodom trgovcem uljudno naznaniti, da sem otvoril v Ljubljani

zavod za snaženje in stanovanj in oken.

Prezmemam v snaženje izlozbeno in sobna okna ter likanje sob. Tudi cele nove stavbe prezmemam temeljito očiščenje, istotako tudi javne zavode in urade. Čestita naročila prejmlje iz prijaznosti Jožef Mašek, prodajalnica tobaka, Mestni trg št. 6.

V obilni obisk se priporoča
Peter Matelič,
Martinova cesta št. 81.